Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 3. jūnijā
(OR. fr)

9651/22

AGRI 219
AGRILEG 88
FOOD 37
SAN 323
PHYTOSAN 22
VETER 51
ENV 514
CLIMA 245
CODEX 10
WTO 102
RELEX 711

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*
Saņemšanas datums:	2022. gada 3. jūnijs
Saņēmējs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
K-jas dok. Nr.:	COM(2022) 226 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI ES veselības un vides standartu piemērošana importētiem lauksaimniecības un agropārtikas produktiem

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 226 *final*.

Pielikumā: COM(2022) 226 *final*

EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 3.6.2022.
COM(2022) 226 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

ES veselības un vides standartu piemērošana importētiem lauksaimniecības un agropārtikas produktiem

1. IEVADS

Eiropas Savienības Padome un Eiropas Parlaments 2021. gada jūlijā sarunās par kopējās lauksaimniecības politikas reformu aicināja Eiropas Komisiju iesniegt:

> ziņojumu, kurā pamatota ES veselības un vides standartu (ietverot dzīvnieku labturības standartus, kā arī procesus un ražošanas metodes) piemērošana importētiem lauksaimniecības un agropārtikas produktiem un izvērtēta šādas piemērošanas realizējamība no juridiskā viedokļa, kā arī noteiktas konkrētas iniciatīvas, kā nodrošināt šo standartu konsekventāku piemērošanu saskaņā ar PTO noteikumiem. Ziņojumam jāaptver visas būtiskākās publiskās politikas jomas, tostarp kopējā lauksaimniecības politika, veselības un pārtikas nekaitīguma politika, vides politika un kopējā tirdzniecības politika, kā arī citas politikas jomas[1].

Šis ziņojums ir atbilde uz šo aicinājumu. Tajā ir norādītas darbības, ko ES jau veic daudzpusējā un divpusējā līmenī, kā arī patstāvīgi, lai risinātu globālās vides problēmas vai iedzīvotāju vēlmes attiecībā uz importētiem lauksaimniecības vai agropārtikas produktiem, īpašu uzmanību pievēršot veselības un vides (tostarp dzīvnieku labturības) standartu piemērošanai importētiem produktiem un ar šādu standartu piemērošanu saistītajām problēmām.

Ziņojums tika sagatavots, pamatojoties uz sabiedrisko apspriešanu[2], kurā komentārus iesniedza vairāk nekā 160 ieinteresētās personas, Lauksaimniecības un zivsaimniecības padomē 2022. gada februārī notikušajām politikas debatēm, kā arī Eiropas Parlamenta rezolūciju par stratēģiju "No lauka līdz galdam"[3].

1.1. Nepieciešamība pēc globālas pārejas uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām

Kopš 20. gadsimta 90. gadu vidus, kad tika pieņemtas nozīmīgas vides aizsardzības konvencijas[4], ir ievērojami attīstījušās zināšanas par mūsdienu pārtikas sistēmu globālo ietekmi uz vidi, kā rezultātā ir pieaugušas arī sociālās un ētiska rakstura bažas par to, kā tiek ražota un patērēta pārtika. Ir nepieciešama arī pāreja uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, kas ir mazāk atkarīgas no fosilā kurināmā globālā līmenī.

Pārtikas sistēmas pasaulē rada ceturtdaļu no ikgadējām siltumnīcefekta gāzu emisijām[5] un ir galvenais bioloģiskās daudzveidības samazināšanās cēlonis[6]. Gandrīz 90 % pasaules mežu

---

[1] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10991-2021-ADD-1/en/pdf

[2] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13371-Imports-of-agricultural-and-food-products-applying-EU-health-and-environmental-standards-report-_lv

[3] Eiropas Parlamenta 2021. gada 20. oktobra rezolūcija par stratēģiju "No lauka līdz galdam" taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā (2020/2260(INI)).

[4] Īpaši ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām, Konvencija par bioloģisko daudzveidību un ANO Konvencija par cīņu pret pārtuksnešošanos.

[5] IPCC (2020), *Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems*.

[6] IPBES (2019), *Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services,*, B1. punkts 12. lpp. Sk. arī, piemēram, Benton, T. G., Bieg, C., Harwatt, H., Pudasaini, R., L. Wellesley (2021), *Food system impacts on biodiversity loss: three levers for food system transformation in support of nature*. Chatham House Research paper. Londona; Bioloģiskās daudzveidības konvencijas sekretariāts (2020), *Global Biodiversity Outlook 5*, Monreāla, 64. lpp.

izciršanas izraisa lauksaimniecībā izmantojamās zemes platību paplašināšana, un šī ietekme ir lielāka, nekā uzskatīts iepriekš[7]. Savukārt klimata pārmaiņas un vides degradācija padara globālās pārtikas sistēmas vārīgākas un vairāk pakļautas tādām nopietnām problēmām kā ūdens trūkums, zemes degradācija un ekstremāli laikapstākļi, kas vēl vairāk apdraud pārtikas nodrošinājumu un palielina zoonozes slimību risku[8].

Mūsdienās gandrīz katrs trešais cilvēks pasaulē cieš badu vai gandrīz katram trešajam cilvēkam pasaulē nav regulāras piekļuves pilnvērtīgai pārtikai un pārtikai pietiekamā daudzumā[9]. Tajā pašā laikā gandrīz 40 % pieaugušo iedzīvotāju visā pasaulē ir liekais svars.[10] Eiropas Savienībā neveselīgs uzturs ir galvenais slimību un priekšlaicīgas nāves cēlonis.[11]

Cilvēku, dzīvnieku un vides veselības ciešā savstarpējā saikne ir atspoguļota pieejā "Viena veselība", kas definēta kā "integrēta, vienojoša pieeja, kuras mērķis ir ilgtspējīgi līdzsvarot un optimizēt cilvēku, dzīvnieku un ekosistēmu veselību"[12]. Pieeja "Viena veselība" ir atzīta globālās saistībās un deklarācijās, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Politiskajā deklarācijā par rezistenci pret antimikrobiālajiem līdzekļiem[13], ANO Vides asamblejas Rezolūcijā 3/4 par vidi un veselību[14], ANO Pasaules Veselības asamblejas rezolūcijā par centienu stiprināšanu pārtikas nekaitīguma jomā[15] un ANO Vides asamblejas Rezolūcijā 5/11 par bioloģisko daudzveidību un veselību[16].

2021. gada septembrī notikušajā ANO Pārtikas sistēmu samitā tika panākta plaša globāla vienprātība par to, ka pāreja uz ilgtspējīgām un noturīgām pārtikas sistēmām ir būtiska, lai risinātu mūsu planētas krīzi un sasniegtu visus ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM), un tika dots impulss steidzami nepieciešamajām globālajām pārmaiņām. Daudzas valstis ir iepazīstinājušas ar saviem nacionālajiem plāniem, lai uzlabotu lauksaimniecības un pārtikas ilgtspēju.[17].

Šajā pašā kontekstā G20[18] valstu vadītāji 2021. gada oktobrī Romā pieņemtajā deklarācijā atzina, ka "ilgtspējīgu pārtikas sistēmu veicināšana, citstarp stiprinot globālās, reģionālās un

---

[7] FAO (2021), *COP26: Agricultural expansion drives almost 90 percent of global deforestation. FAO Remote Sensing Survey findings* (https://www.PLO.org/newsroom/detail/cop26-agricultural-expansion-drives-almost-90-percent-of-global-deforestation/en).

[8] ANO Vides programma un Starptautiskais Lopkopības pētniecības institūts (2020), *Preventing the Next Pandemic: Zoonotic diseases and how to break the chain of transmission*, Nairobi.

[9] FAO, IFAD, UNICEF, WFP un PVO (2021), *The State of Food Security and Nutrition in the World 2021. Transforming food systems for affordable healthy diets* (https://www.fao.org/3/cb4474en/online/cb4474en.html).

[10] PVO (2021), *Fact sheets: Obesity and overweight* (https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight).

[11] https://knowledge4policy.ec.europa.eu/health-promotion-knowledge-gateway/eu-burden-non-communicable-diseases-key-risk-factors_en.

[12] PVO (2021), *Tripartite and UNEP support OHHLEP's definition of 'One Health'* (https://www.who.int/news/item/01-12-2021-tripartite-and-unep-support-ohhlep-s-definition-of-one-health).

[13] https://digitallibrary.un.org/record/845917?ln=en

[14] https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/30795/UNEA3_4EN.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[15] https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA73/A73_R5-en.pdf

[16] https://www.unep.org/environmentassembly/unea-5.2/proceedings-report-ministerial-declaration-resolutions-and-decisions-unea-5.2?%2Fproceedings-report-ministerial-declaration-resolutions-and-decisions-unea-5_2

[17] ANO Pārtikas sistēmu samits (2021), *Member State Dialogue Convenors and Pathways - Food Systems Summit Dialogues* (https://summitdialogues.org/overview/member-state-food-systems-summit-dialogues/convenors/?_se=ZWxlbmFhdmVyeUB5YWhvby5jby51aw%3D%3D&utm_campaign=Food).

[18] G20 valstis ir atbildīgas par aptuveni 80 % pasaules lauksaimniecības preču tirdzniecības un 60 % pasaules lauksaimniecības zemes.

vietējās pārtikas vērtību ķēdes un starptautisko pārtikas tirdzniecību, ne tikai veicinās pārtikas nodrošinājumu, bet arī būtiski palīdzēs risināt savstarpēji saistītās globālās problēmas, proti, klimata pārmaiņas un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos"[19].

1.2. ES stratēģija ilgtspējīgām pārtikas sistēmām

ES ceļš uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām ir izklāstīts stratēģijā "No lauka līdz galdam" (*Farm to Fork* jeb "F2F")[20], kas 2020. gada maijā tika publicēta kopā ar Biodaudzveidības stratēģiju[21] kā daļa no Eiropas zaļā kursa[22]. Stratēģijā "No lauka līdz galdam" ir izklāstīta darba kārtība taisnīgai, veselīgai un videi draudzīgai pārtikas sistēmai, kas prasa visu dalībnieku, to skaitā patērētāju, centienus pielāgoties jauniem un stingrākiem veselības, vides un dzīvnieku labturības standartiem. Pārveides rezultātā būtu jāpalielina ilgtspēja, jāsaglabā un jāuzlabo bioloģiskā daudzveidība un jāveicina bioloģiskajai daudzveidībai draudzīgas lauksaimniecības sistēmas.

Jaunā kopējā lauksaimniecības politika ir izstrādāta ar mērķi virzīt un atbalstīt Eiropas lauksaimniekus, tostarp mazos lauksaimniekus, un uzlabot to darbību vides un klimata jomā, izmantojot vairāk uz rezultātiem orientētu modeli.

Pārtikas sistēmu ilgtspēja ir globāls jautājums, un ES, rīkojoties atsevišķi, nevar veiksmīgi novērst globālos draudus, kas saistīti ar to, kā tiek ražota un patērēta pārtika. Stratēģijā "No lauka līdz galdam" izklāstīts ES mērķis kļūt par globālo līderi pārtikas ilgtspējas jomā, izmantojot starptautisko sadarbību pārtikas pētniecības un inovācijas jomā (veidojot partnerības un veicinot standartus, kas atbalsta ilgtspējīgu praksi starptautiskā līmenī) un tirdzniecības un attīstības politiku.

1.3. ES nozīme pasaules līmenī

ES ir pasaulē lielākā agropārtikas produktu, tostarp akvakultūras produktu, eksportētāja un trešā lielākā importētāja[23]. ES importā dominē produkti, kurus lielākoties neražo Savienības teritorijā (piemēram, kafija, tēja, palmu eļļa, tropu augļi), kurus ražo ārpus sezonas vai kuru ražošana ir ierobežota vai pieprasījumam neatbilstoša (piemēram, sojas pupas un sojas milti). ES eksports aptver visu produktu klāstu, sākot no tādām precēm kā piena pulveris, cūkgaļa un graudaugi un beidzot ar produktiem ar augstu pievienoto vērtību, piemēram, vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, olīveļļu vai sieru, kā rezultātā rodas liels tirdzniecības pārpalikums[24].

ES kā nozīmīgam starptautisko pārtikas tirgu dalībniekam ir būtiska ietekme uz trešām valstīm (t. i., valstīm, kas nav ES dalībvalstis), pateicoties tās tirdzniecības politikai un spējai ietekmēt globālas nozīmes noteikumu un standartu izstrādi. ES tirdzniecības politiku kopā ar

---

[19] https://www.consilium.europa.eu/media/52730/g20-leaders-declaration-final.pdf.

[20] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Stratēģija "No lauka līdz galdam". Taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā", COM(2020) 381 final.

[21] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES Biodaudzveidības stratēģija 2030. gadam. Atgriezīsim savā dzīvē dabu", COM(2020) 380 final.

[22] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Eiropas zaļais kurss", COM(2019) 640 final.

[23] Eiropas Komisija (2021), *Agri-food trade in 2020: Report*.

[24] 2020. gadā ES-27 agropārtikas produktu tirdzniecības pārpalikums bija 62 miljardi EUR, kas atbilst 28,5 % no kopējā ES-27 tirdzniecības pārpalikuma (sk. 23. piezīmi).

citiem tādiem instrumentiem kā, piemēram, ES agropārtikas veicināšanas politiku, var izmantot, lai ārpus ES palielinātu informētību par augstajiem ES agropārtikas produktu standartiem un lai pasaules mērogā sekmētu pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām saskaņā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Komisija arī strādā kopā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu pie informatīviem pasākumiem saistībā ar ilgtspējīgām pārtikas sistēmām.

Attiecīgi 2021. gada februāra tirdzniecības politikas pārskatā[25] ir noteikts virziens atvērtai, ilgtspējīgai un pārliecinošai tirdzniecības politikai, kas spēs labāk veidot globālās pārmaiņas un atspoguļot ES stratēģiskās intereses un vērtības, ievērojot PTO noteikumus. Cīņa pret klimata pārmaiņām un vides degradāciju ir viena no galvenajām ES prioritātēm. Lai īstenotu šo redzējumu, būs nepieciešama rīcība visos līmeņos.

Turklāt ES un tās dalībvalstis ir apņēmušās nodrošināt politikas saskaņotību attīstībai (*PCD*). Izmantojot *PCD*, tās cenšas ņemt vērā attīstības mērķus politikas jomās, kas varētu ietekmēt jaunattīstības valstis. *PCD* mērķis ir mazināt pretrunas un veidot sinerģiju starp dažādām ES politikas jomām, kā arī palielināt attīstības sadarbības rezultativitāti partnervalstu interesēs. Kopš jaunā Eiropas Konsensa par attīstību[26] ieviešanas ES tiesību aktos ar Mastrihtas līgumu (1992. gadā) tajā ir atkārtoti apstiprināta ES apņemšanās īstenot *PCD*, un tā ir atzīta par būtisku stratēģijas elementu, lai partnervalstīs sasniegtu ilgtspējīgas attīstības mērķus.

Tajā pašā laikā ES ir atkarīga no tirdzniecības ne tikai kā noieta tirgus un konkurētspējas avota tās pārtikas rūpniecībai, bet arī kā līdzekļa, lai nodrošinātu pārtikas piegādes daudzveidību. Kā norādīts paziņojumā par pārtikas nodrošinājumu[27], Krievijas iebrukums Ukrainā ir atklājis trūkumus, kas rada riskus globālajai pārtikas nodrošinājuma sistēmai; šie trūkumi būtu jānovērš tā, lai veicinātu pāreju uz ilgtspējīgām, noturīgām un taisnīgām pārtikas sistēmām ES un pasaulē.

2. ATBILSTĪBA ES STANDARTIEM

2.1. Veselības standarti

ES ir ieviesta stingra sanitārā un fitosanitārā sistēma, lai nodrošinātu, ka visa ES tirgū laistā pārtika atbilst cilvēku veselības aizsardzības augsta līmeņa prasībām, un lai novērstu augu un dzīvnieku kaitēkļu vai slimību izplatīšanos. Visiem ievestajiem agropārtikas produktiem ir jāatbilst ES sanitārajām un fitosanitārajām prasībām vai nosacījumiem, ko ES atzinusi par vismaz līdzvērtīgiem[28]. Noteikumu pamatā ir zinātniski pierādījumi, un to izstrādes procesā ir pienācīgi ņemti vērā starptautiskie standarti.

---

[25] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Tirdzniecības politikas pārskatīšana — atvērta, ilgtspējīga un pārliecinoša tirdzniecības politika", COM(2021) 66 final.

[26] *Jaunais Eiropas Konsenss par attīstību "Mūsu pasaule, mūsu cieņa, mūsu nākotne": Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju, Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas kopīgais paziņojums*, Publikāciju birojs, 2018.

[27] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Pārtikas nodrošinājuma garantēšana un pārtikas sistēmu noturības stiprināšana", COM(2022) 133 final.

[28] Kas attiecas uz pārtikas nekaitīgumu, šī prasība ir nostiprināta Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 178/2002 (2002. gada 28. janvāris), ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu ("Vispārējais pārtikas aprites tiesību akts", OV L 031, 1.2.2002., 1. lpp.), 11. pantā, kurā noteikts, ka

Tādu dzīvnieku, augu vai produktu atbilstību attiecīgajiem ES standartiem un prasībām, kurus ieved ES no trešām valstīm, pārbauda, izmantojot efektīvas kontroles sistēmas, ko īsteno ES dalībvalstu kompetentās iestādes sadarbībā ar valstu muitas dienestiem. Importa prasības un kontroles sistēma ir balstīta uz risku, kas nozīmē, ka kontroles pasākumu apjoms un intensitāte ir pielāgota konkrētu dzīvnieku, augu vai produktu radītajam riskam. Kontroles pasākumu veids ir atkarīgs no produktu veida un ar tiem saistītajiem riskiem (piemēram, dzīvnieku vai dzīvnieku izcelsmes pārtika), ņemot vērā zinātniskos pierādījumus, kā arī dažādus informācijas avotus par neatbilstību, piemēram, pārtikas incidentus, dzīvnieku slimību vai augu kaitēkļu uzliesmojumus, robežpārbaužu rezultātus un no trešām valstīm saņemto informāciju.

Turklāt kā daļu no atbilstības mehānisma Komisija veic kontroles pasākumus, tostarp revīzijas, saskaņā ar publicētu gada darba programmu, lai pārbaudītu, vai ES dalībvalstu un tādu trešo valstu kompetentās iestādes, kas eksportē uz ES, pilda savas juridiskās saistības. Komisijas veiktie kontroles pasākumi koncentrējas uz kontroles sistēmām, nevis atsevišķām telpām.

Tomēr ar agropārtikas produktu ražošanu saistītās sabiedrības veselības problēmas attiecas ne tikai uz sanitārajām un fitosanitārajām prasībām. Regulā (ES) 2019/6 par veterinārajām zālēm (*VMP* regula)[29], ko piemēro no 2022. gada janvāra, ir paredzēti daudzi konkrēti pasākumi, lai cīnītos pret rezistenci, kas izveidojusies pret antimikrobiālajiem līdzekļiem(*AMR*). Organismi, kas ir rezistenti pret antimikrobiālajiem līdzekļiem, var izplatīties ne tikai no dzīvnieku izcelsmes pārtikas, bet arī tieši no cilvēka uz cilvēku vai starp cilvēkiem un dzīvniekiem. Pasākumi, kas veicina antimikrobiālo līdzekļu piesardzīgāku un atbildīgāku lietošanu dzīvniekiem, palīdzēs sasniegt stratēģijas "No lauka līdz galdam" mērķi, proti, līdz 2030. gadam lauksaimniecības dzīvniekiem un akvakultūrai paredzētu antimikrobiālo līdzekļu kopējo pārdevumu ES samazinātu par 50 %. Šajā kontekstā, pamatojoties uz *VMP* regulas 118. pantu, tiks noteiktas jaunas prasības attiecībā uz antibakteriālo līdzekļu izmantošanu dzīvniekiem un dzīvnieku izcelsmes produktiem, kas paredzēti importam ES. Proti, tos nedrīkst apstrādāt ar antimikrobiāliem līdzekļiem augšanas veicināšanai vai produktivitātes paaugstināšanai, kā arī ar antimikrobiāliem līdzekļiem, kas ES atzīti par rezervētiem noteiktu infekciju ārstēšanai cilvēkiem.

2.2. Vides aizsardzības un dzīvnieku labturības standarti

Visiem importētajiem pārtikas produktiem, kas tiek laisti ES tirgū, jāatbilst piemērojamiem ES standartiem, kas attiecas uz galaproduktiem un ir piemērojami neatkarīgi no tā, vai produkts ir ražots Savienības teritorijā vai importēts. Tomēr importētajiem produktiem parasti netiek piemērotas prasības attiecībā uz produktu ražošanas veidu (t. s. "procesi un ražošanas metodes" jeb *PPM*). Pašlaik ES tiesību aktos nav vispārīgu (horizontālu) noteikumu, kas

---

"*[p]ārtika un barība, ko importē Kopienā laišanai tirgū, atbilst attiecīgajām pārtikas aprites tiesību aktu prasībām vai nosacījumiem, ko Kopiena atzinusi par vismaz līdzvērtīgiem minētajām prasībām, vai — ja noslēgts īpašs nolīgums starp Kopienu un eksportētājvalsti — tad tajā iekļautajām prasībām".* Vispārējais pārtikas aprites tiesību akts ir vispārējs satvars, kurā iekļauti visi pārtikas nekaitīguma politikas pamata aspekti un ko piemēro visiem pasākumiem attiecībā uz pārtiku vai barību, ko laiž ES tirgū, izslēdzot no tā piemērošanas jomas tikai primāro ražošanu savam patēriņam.

[29] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2019/6 (2018. gada 11. decembris) par veterinārajām zālēm, OV L 4, 7.1.2019., 43. lpp.

attiektos uz vides vai — plašākā nozīmē — ilgtspējas prasībām, kuras būtu piemērojamas vietējiem vai importētiem pārtikas produktiem.

PPM noteikumi bieži tiek piemēroti vides aizsardzības vai dzīvnieku labturības jomā, kur pasākumi, kas paredzēti, lai ierobežotu ietekmi uz vidi vai risinātu ētiskas problēmas, ir saistīti nevis ar pašu galaproduktu, bet gan ar šā produkta ražošanu. Tāpēc, ja šādus standartus piemēro importam, tie *de facto* "regulē" ražošanas procesu ārvalstīs, ciktāl attiecīgos produktus ir paredzēts pārdot regulējošās valsts tirgū. Turklāt *PPM* var pat neietekmēt galaprodukta fiziskās īpašības. Šādos gadījumos tiek lietots termins "ar produktu nesaistīti procesi un ražošanas metodes" (*NPR-PPM*).

Lai gan ES sistemātiski nepiemēro šādus standartus importētiem produktiem, importam jau piemēro noteiktus ES **tiesību aktus par dzīvnieku labturību**. ES ir paredzēti nosacījumi dzīvnieku aizsardzībai nonāvēšanas laikā, kā arī dzīvnieku aizsardzībai pārvadāšanas laikā. Regulā (EK) Nr. 1099/2009[30] ir noteikts, ka trešām valstīm, kas eksportē gaļu uz ES, ir jāpiemēro vismaz līdzvērtīgi standarti kā ES regulā noteiktie. Šai nolūkā trešās valstis eksporta sertifikātā apliecina, ka kaušanas laikā ir ievēroti dzīvnieku labturības standarti, kas ir vismaz līdzvērtīgi ES standartiem, un tirdzniecības partneri to nekad nav apstrīdējuši. Komisija gaļas higiēnas revīziju laikā novērtē valstu spēju veicināt iepriekš minēto apliecinājumu. Līdzīgi arī ES importētajiem dzīvniekiem jābūt piemērotiem pārvadāšanai saskaņā ar attiecīgajām ES prasībām, kas trešām valstīm jāapstiprina oficiālajā sertifikātā saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1/2005[31]. Arī pārvadātājiem, kam jābūt pilnvarotiem un pārstāvētiem dalībvalstīs, kurās tie iesniedz atļaujas pieteikumu, ir jāizpilda virkne prasību. Turklāt ES ir obligāta dzīvnieku labturības marķēšanas sistēma pārtikas olām[32], kurā norādīta ražošanas metode (sprostos, brīvas turēšanas apstākļos, kūtī utt.).

Visbeidzot, dzīvnieku labturības apsvērumu dēļ un lai atbildētu uz ES iedzīvotāju bažām, ES aizliedz laist tirgū izstrādājumus no roņiem[33] (izņemot izstrādājumus, kas iegūti iezemiešu jeb pirmiedzīvotāju kopienu medībās), kā arī kaķu un suņu kažokādas un izstrādājumus no šādām kažokādām[34].

3. STARPTAUTISKAIS KONTEKSTS

3.1. Starptautiskās tirdzniecības noteikumi

Pasaules tirdzniecības noteikumu mērķis ir nodrošināt paredzamu un nediskriminējošu tirdzniecības sistēmu, vienlaikus aizsargājot katras valsts tiesības regulēt tirdzniecību atbilstoši savas sabiedrības vēlmēm. Viens no Pasaules Tirdzniecības organizācijas

[30] Padomes Regula (EK) Nr. 1099/2009 (2009. gada 24. septembris) par dzīvnieku aizsardzību nonāvēšanas laikā, OV L 303, 18.11.2009., 1. lpp.

[31] Padomes Regula (EK) Nr. 1/2005 (2004. gada 22. decembris) par dzīvnieku aizsardzību pārvadāšanas un saistīto darbību laikā, OV L 3, 5.1.2005., 1. lpp.

[32] Komisijas Regula (EK) Nr. 589/2008 (2008. gada 23. jūnijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Padomes Regulas (EK) Nr. 1234/2007 īstenošanai attiecībā uz olu tirdzniecības standartiem, OV L 163, 24.6.2008., 6. lpp.

[33] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1007/2009 (2009. gada 16. septembris) par tirdzniecību ar izstrādājumiem no roņiem, OV L 286, 31.10.2009., 36. lpp.;

[34] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1523/2007 (2007. gada 11. decembris), ar ko aizliedz laist tirgū un importēt Kopienā vai eksportēt no tās kaķu un suņu kažokādas un izstrādājumus no šādām kažokādām, OV L 343, 27.12.2007., 1. lpp.

principiem[35] ir ilgtspējīga attīstība un nepieciešamība aizsargāt vidi. Šajā iedaļā analizēts, cik likumīga ir veselības, vides (tostarp dzīvnieku labturības) standartu piemērošana importētiem produktiem saskaņā ar PTO regulējumu.

PTO neapšauba valstu tiesības veikt pasākumus, lai aizsargātu vidi vai sabiedrības morāli, tostarp dzīvnieku labturību, ja tiek ievēroti konkrēti nosacījumi. Patiesībā pēdējo 20 gadu laikā Pasaules Tirdzniecības organizācijai iesniegto ar vidi saistīto paziņojumu skaits ir vairāk nekā divkāršojies, 2020. gadā sasniedzot gandrīz 17 % no visiem paziņojumiem[36].

Divi labi zināmi piemēri ar produktu nesaistītiem *PPM* pasākumiem, kas ieviesti, lai aizsargātu vidi, ir ASV pasākumi, ar kuriem nosaka aizliegumu tunzivīm, kas importētas no trešām valstīm, kuras nespēja pierādīt, ka to zvejas metodes aizsargā delfīnus, un pasākumi, ar kuriem nosaka aizliegumu garnelēm, kas iegūtas trešās valstīs, neizmantojot jūras bruņurupuču aizsardzības tehnoloģijas. Abi pasākumi tika apstrīdēti PTO, un nolēmumi ir veicinājuši labāku izpratni par to, kā PTO jurisdikcijā tiek risināta mijiedarbība starp tirdzniecību un vides jomu[37].

Vispārējos pienākumus un tiesības attiecībā uz preču tirdzniecību paredz 1994. gada Vispārējā vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (*GATT*). Pirmais solis, novērtējot, vai pasākums, kas ietekmē preces, ir likumīgs, ir tas, vai uz to attiecas kāds no *GATT* noteikumiem. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad pasākums ir:

- diskriminējošs, kas nozīmē, ka uz to attiecas vai nu:
    - I pants par vislielākās labvēlības režīmu, kurā noteikts, ka pret vienas PTO dalībvalsts produktiem nedrīkst izturēties mazāk labvēlīgi nekā pret līdzīgiem produktiem no jebkuras citas valsts, vai
    - III pants par valsts režīmu, saskaņā ar kuru pret importētiem produktiem nedrīkst izturēties mazāk labvēlīgi nekā pret līdzīgiem vietējiem produktiem, vai
- kvantitatīvs ierobežojums, kas ierobežo importējamā vai eksportējamā produkta daudzumu (XI pants).

Pasākums ir **diskriminējošs**, ja tas ir vai nu 1) *de jure* diskriminācija, t. i., ja pasākums skaidri diferencē produktus izcelsmes dēļ, vai 2) *de facto* diskriminācija, t. i., ja pasākums ir izcelsmes ziņā neitrāls, bet tam ir negatīva ietekme uz konkurences apstākļiem starp līdzīgiem produktiem no dažādām PTO dalībvalstīm. *De facto* diskriminācija var pastāvēt,

---

[35] Marakešas līguma par PTO izveidošanu preambulā ir noteikts, ka dalībvalstis atzīst, ka "to attiecības tirdzniecības un ekonomiskās attīstības jomā ir nepieciešams veidot ar nolūku celt dzīves standartu, nodrošināt pilnīgu nodarbinātību, kā arī lielu un pastāvīgi pieaugošu ienākumu apjomu un efektīvu pieprasījumu, un izvēršot preču un pakalpojumu ražošanu un tirdzniecību, tai pat laikā optimāli izmantojot pasaules dabas resursus saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, vienlaikus cenšoties gan aizsargāt un saglabāt apkārtējo vidi, gan pilnveidot veidus, kā to panākt tādā veidā, lai tas atbilstu to vajadzībām un interesēm ekonomiskās attīstības dažādos līmeņos".

[36] PTO Tirdzniecības un vides komiteja (2022), *Environmental database for 2020. Note by the Secretariat*, WTO Doc. WT/CTE/EDB/20, 2022. gada 28. janvāris.

[37] US – Prohibition of Shrimps and Certain Shrimp Products, WTO Doc. WT/DS56/AB/R (98-000) (1998. gada 12. oktobris) [Apelācijas instances ziņojums] un WTO Doc. WT/DS58/R (1998. gada 15. maijs) [Paneļa ziņojums]; US – Restrictions on Imports of Tuna DS21/R - BISD 39S/155 (1991. gada 3. septembris, nav pieņemts) [*Tuna-Dolphin I*] un DS29/R (1994. gada 16. jūnijs, nav pieņemts) [*Tuna-Dolphin II*].

piemēram, ja attiecībā uz vietējiem produktiem var vieglāk izpildīt noteiktu standartu vai prasību nekā attiecībā uz līdzīgiem importētiem produktiem.

Ja nav pārkāpts neviens no iepriekš minētajiem noteikumiem, turpmāka analīze parasti nav nepieciešama, jo pasākums tiek uzskatīts par saderīgu ar *GATT*. Ja iepriekš minētie noteikumi ir pārkāpti, pasākums, iespējams, vēl arvien var gūt labumu no *GATT* noteikumu vispārējiem izņēmumiem saskaņā ar tās XX punktu[38]. Ja tas ir iespējams, pasākumu var saglabāt un uzskatīt kopumā par saderīgu ar *GATT*.

Lai pasākums būtu attaisnojams saskaņā ar *GATT* XX pantu, tam ir:

- patiešām jācenšas sasniegt vienu vai vairākus XX pantā uzskaitītos **politikas mērķus** ("pagaidu pamatojums"). Visbiežāk sastopamie pamatojumi attiecībā uz *PPM* noteikumiem ir saistīti ar cilvēku, dzīvnieku, augu dzīvības vai veselības aizsardzību (XX punkta b) apakšpunkts), (dzīvo un nedzīvo) izsīkstošo dabas resursu aizsardzību (XX punkta g) apakšpunkts), sabiedrības morāli (XX punkta a) apakšpunkts) un ieslodzījuma vietās saražoto produkciju (XX punkta e) apakšpunkts). Ekonomiska rakstura mērķi, piemēram, vietējo ražotāju konkurētspējas palielināšana vai konkurences apstākļu izlīdzināšana, nav pamatots iemesls saskaņā ar *GATT* XX pantu, lai importam piemērotu ar produktu nesaistītus *PPM* standartus;
- jāatbilst **"nepieciešamības" kritērijam**, kas pieprasa dažādu elementu līdzsvaru:
    - apsvērt, cik svarīgi ir mērķi, ko vēlas sasniegt reglamentējošā dalībvalsts. Dažos gadījumos aizliegums var būt vienīgais piemērotais līdzeklis vēlamā mērķa sasniegšanai, salīdzinot, piemēram, ar marķēšanas prasību. Šajā sakarā PTO atbalstīja ES aizliegumu importēt izstrādājumus no roņiem, jo tas bija pamatots ar nopietnām sabiedrības bažām[39]. Tāpat ES aizliedz kaķu un suņu kažokādu importu un tirdzniecību morāles un ētikas apsvērumu dēļ[40]. Tirdzniecības partneri nekad nav apstrīdējuši šo pasākumu, un tiek uzskatīts, ka tas pilnībā atbilst PTO tiesību aktiem;
    - pasākuma pienesums mērķu sasniegšanā, t. i., pasākumam jābūt piemērotam, lai sasniegtu noteiktos mērķus vai veicinātu to sasniegšanu;
    - nav pieejams alternatīvs pasākums, kas mazāk ierobežotu tirdzniecību, bet dotu līdzvērtīgu vai labāku pienesumu izvirzīto mērķu sasniegšanā, ņemot vērā realizējamību no tehniskā un ekonomiskā viedokļa. Piemēram,

---

[38] *GATT* XX panta a), b) un g) apakšpunktā noteikts:
Ievērojot prasību šādus pasākumus nepiemērot tā, ka tie izraisa patvaļīgu vai neattaisnojamu diskrimināciju starp valstīm, kurās pastāv vienādi apstākļi, vai starptautiskās tirdzniecības slēptu ierobežojumu, neko šajā vienošanās dokumentā neinterpretē tā, lai liegtu līgumslēdzējai pusei noteikt vai izpildīt pasākumus, kas:
a) nepieciešami sabiedrības morāles aizsardzībai;
b) nepieciešami cilvēku, dzīvnieku un augu dzīvības vai veselības aizsardzībai;
(..)
e) attiecas uz ieslodzīto darba produkciju;
(..)
g) attiecas uz izsmeļamu dabas resursu saglabāšanu, ja šādus pasākumus īsteno saistībā ar vietējās ražošanas vai vietējā patēriņa ierobežojumiem (..)".

[39] EK — Pasākumi, ar ko aizliedz roņu izstrādājumu importu un tirdzniecību, WT/DS400/AB/R un WT/DS401/AB/R (2014. gada 22. maijs).

[40] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1523/2007 (2007. gada 11. decembris), ar ko aizliedz laist tirgū un importēt Kopienā vai eksportēt no tās kaķu un suņu kažokādas un izstrādājumus no šādām kažokādām, OV L 343, 27.12.2007., 1. lpp.

brīvprātīgus pasākumus parasti uzskata par mazāk ierobežojošiem tirdzniecībai nekā obligātus pasākumus, bet marķēšanu — par mazāk ierobežojošu tirdzniecībai nekā importa aizliegumu;

- jāatbilst XX panta sākumdaļas nosacījumiem, kas paredz, ka pasākuma izstrādē, struktūrā un piemērošanā nedrīkst būt patvaļīga vai neattaisnojama diskriminācija starp valstīm, kurās vienādi apstākļi, vai starptautiskās tirdzniecības slēpts ierobežojums.

Būtībā, lai pasākums būtu pamatots saskaņā ar *GATT* XX pantu, tam ir jābūt nepieciešamam, lai sasniegtu vienu vai vairākus politikas mērķus, tam ir jābūt vienlīdzīgam attiecībā pret vietējiem un importētajiem produktiem un tam nav protekcionisma elementu. Jāņem vērā slogs un izmaksas, kas rodas attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp starptautiskajiem partneriem, valsts pārvaldes iestādēm, importētājiem, eksportētājiem un lietotājiem. Šādu pasākumu izstrādē ir jāparedz arī pietiekams elastīgums, lai ņemtu vērā eksportētājvalstu īpašos apstākļus un, iespējams, atšķirīgās ražošanas metodes, ar nosacījumu, ka tas tiek darīts taisnīgi, piemēram, atzīstot trešo valstu ražošanas metodes par tādām, kas nodrošina ES standartiem līdzvērtīgu rezultativitātes līmeni.

Pasākumā ir jāņem vērā visi piemērojamie starptautiskie noteikumi vai standarti. Ja pasākums atšķiras no šiem standartiem, ir jānorāda iemesli, piemēram, papildu informācija vai lēmums nodrošināt augstāku aizsardzības līmeni.

Pasākumam ir jābūt balstītam vai nu uz zinātnes atziņām, vai attiecīgā gadījumā uz citu informāciju (piemēram, no attiecīgas starptautiskas struktūras, to skaitā ziņojumiem, lēmumiem, apsekojumiem u. c.), kam jāsniedz racionāls pasākuma pamatojums, kurš izriet no atbilstoša novērtējuma. Ja pasākuma pamatā ir piesardzības princips (pamatojoties uz to, ka vēl nav pieejama noteikta zinātniska informācija), tam ir jābalstās uz visu pieejamo attiecīgo informāciju, jāparedz iespēja iegūt informāciju, kas nepieciešama pilnīgākam novērtējumam, un jāparedz pārskatīšanas iespēja.

Bažas, kurām ir globāla dimensija un kuras starptautiski atzinusi vismaz daļa starptautiskās sabiedrības (piemēram, klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, *AMR*), visticamāk, tiks atzītas par pamatotu iemeslu rīcībai.

Iepriekš minētie *GATT* noteikumi ir sīkāk izstrādāti Nolīgumā par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībā (*TBT* nolīgums), kurā ietverti noteikumi par diskrimināciju (2.1. punkts) un nepieciešamību (2.2. punkts). Tajā noteikts, ka tehniskie noteikumi nedrīkst radīt lielākus ierobežojumus tirdzniecībai, nekā nepieciešams, lai sasniegtu likumīgus mērķus, piemēram, valsts drošības prasības; krāpnieciskas prakses gadījumu novēršana; cilvēku veselības vai drošības aizsardzība, dzīvnieku vai augu dzīvības vai veselības, vai apkārtējās vides aizsardzība. Izstrādājot tehniskos noteikumus, PTO dalībvalstīm cita starpā ir jāņem vērā pieejamā zinātniskā un tehniskā informācija.

TBT nolīgums neattiecas uz *PPM* noteikumiem, kas nav saistīti ar produktiem (jo 1. pielikuma definīcija attiecas uz "produktu īpašībām vai ar *tiem* saistītiem procesiem un ražošanas metodēm"). Tomēr tas attiecas uz pasākumiem, kas saistīti ar terminoloģiju, simboliem, iepakošanu, marķēšanu vai etiķešu pievienošanu, jo tie attiecas uz produktu, procesu vai ražošanas metodēm. Ja pasākums ietilpst *TBT* nolīguma darbības jomā, tas tiks analizēts saskaņā ar šo nolīgumu. *GATT* XX pantu nepiemēro *TBT* nolīguma pārkāpuma

gadījumā, jo *GATT* XX panta elementi jau ir faktiski iekļauti *TBT* nolīguma 2.1. un 2.2. punktā.

GATT XX panta b) apakšpunkts ir līdzīgi tālāk attīstīts Līgumā par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu (*SPS* līgums), kurā ir arī noteikumi par neattaisnojamu diskrimināciju (2. panta 3. punkts un 5. panta 5. punkts) un nepieciešamību (2. panta 2. punkts un 5. panta 6. punkts). Tomēr, kā norādīts tā A pielikumā, *SPS* līgums attiecas tikai uz konkrētiem specifiskiem riskiem, kas rodas reglamentējošās dalībvalsts *teritorijā*.

Tādējādi, ja ir izpildīti visi iepriekš minētie nosacījumi, valsts *PPM* noteikumus var uzskatīt par saderīgiem ar PTO noteikumiem.

3.2. Starptautiskie veselības un vides standarti un saistības

Pēdējās desmitgadēs vērojamā starptautiskās agropārtikas produktu tirdzniecības paplašināšanās ir radījusi nepieciešamību izstrādāt starptautiska līmeņa standartus, lai atvieglotu starptautisko apmaiņu. Vairākām starptautiskajām organizācijām ir nozīmīga loma pasaules pārtikas standartu izstrādē, jo īpaši attiecībā uz pārtikas nekaitīgumu un patērētāju aizsardzību. Tomēr nav speciāla foruma, kas strādātu pie tādu ilgtspējas/vides standartu izstrādes, kas būtu piemērojami pārtikai. Turpmāk sniegtajā pārskatā uzmanība pievērsta esošajām starptautiskajām organizācijām, kas darbojas veselības un vides standartu un saistību jomā saistībā ar pārtikas ražošanu. Kā minēts iepriekš, bažas, kurām ir globāla dimensija un kuras starptautiski atzinusi vismaz daļa starptautiskās sabiedrības, visticamāk, tiks atzītas par pamatotu iemeslu rīcībai.

Pārtikas nekaitīguma un dzīvnieku un augu veselības jomā trīs svarīgākās starptautiskās standartizācijas struktūras, kuras PTO ir atzinusi *SPS* līgumā, ir *Codex Alimentarius Commission* jeb Pārtikas kodeksa komisija, Pasaules Dzīvnieku veselības organizācija un Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas sekretariāts.

ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*) un Pasaules Veselības organizācija (PVO), reaģējot uz pieaugošajām patērētāju bažām par iespējamiem ar pārtiku saistītiem veselības apdraudējumiem un valstu pārtikas nekaitīguma noteikumu izplatību, kas kavē starptautisko tirdzniecību, ir izveidojušas Pārtikas kodeksa komisiju (*CAC*). Gandrīz 60 gadu ilgās nepārtrauktas darbības laikā *CAC* ir pieņēmusi vairāk nekā 200 pārtikas standartu, vadlīnijas, prakses kodeksus par higiēnu, marķēšanu, no ģenētiski modificētiem organismiem ražotu pārtiku, *AMR*, maksimāli pieļaujamo piesārņotāju daudzumu pārtikā vai pārtikas piedevās, maksimāli pieļaujamo pesticīdu atlieku vai veterināro zāļu atlieku daudzumu pārtikā. Tās Darba grupa *AMR* jautājumos 2021. gadā izstrādāja zinātniski pamatotas vadlīnijas, lai nodrošinātu *AMR* saskaņotu pārvaldību visā pārtikas apritē.

Pasaules Dzīvnieku veselības organizācija (*OIE*[41]) nosaka starptautiskos standartus dzīvnieku veselības, labturības un audzēšanas jomā, tostarp *AMR*. *OIE* risina *AMR* arī ar Četrpusējās alianses starpniecību, kas ir konsolidēta sadarbība starp PVO, *FAO*, ANO Vides programmu (*UNEP*) un *OIE*, pamatojoties uz to galvenajām pilnvarām risināt plaša spektra vajadzības, kas saistītas ar globālo reakciju pret *AMR*. *OIE* 7. stratēģiskajā plānā 2021.–2025. gadam[42] uzsver, ka, lai gan dzīvnieku veselības un labturības uzlabošana ir tās pamatuzdevums, šāda

[41] Organizācija ir saglabājusi savu vēsturisko akronīmu, kas atšifrējams kā *Office International des Epizooties*.
[42] https://web.oie.int/downld/SG/2020/A_88SG_14_StrategicPlan.pdf

rīcība palīdzēs saglabāt cilvēces nākotni. Turklāt ieguldījums globālo mērķu sasniegšanā, uzlabojot dzīvnieku audzēšanas ilgtspēju, joprojām ir viens no galvenajiem *OIE* mērķiem.

Starptautiskā augu aizsardzības konvencija (*IPPC*) ir starpvaldību līgums, kuru parakstījušas vairāk nekā 180 valstis un kura mērķis ir aizsargāt pasaules augu resursus pret augu kaitēkļu izplatīšanos un ievešanu, kā arī veicināt drošu tirdzniecību. Konvencija kā galveno līdzekli savu mērķu sasniegšanai ieviesa starptautiskos fitosanitāro pasākumu standartus, tādējādi tā ir vienīgā globālo standartu noteikšanas organizācija augu veselības jomā. Savā stratēģiskajā satvarā 2020.–2030. gadam *IPPC* ir izvirzījusi šādus stratēģiskos mērķus: a) uzlabot globālo pārtikas nodrošinājumu un palielināt ilgtspējīgu lauksaimniecības ražīgumu; b) aizsargāt mežus un vidi no augu kaitēkļu ietekmes un c) veicināt drošas tirdzniecības attīstību un ekonomikas izaugsmi.

ES arī cieši sadarbojas ar Pārtikas un lauksaimniecības organizāciju (*FAO*) lauksaimniecības, zivsaimniecības, mežsaimniecības, bioloģiskās daudzveidības, pārtikas nodrošinājuma, pārtikas krīžu un pārtikas nekaitīguma jautājumos. ES un *FAO* 2021. gadā savā stratēģiskajā dialogā vienojās pastiprināt kopīgos centienus kopīgās programmās, lai pārveidotu agropārtikas sistēmas un padarītu tās iekļaujošākas, efektīvākas, noturīgākas un ilgtspējīgākas. *FAO* ir publicējusi dažādas vadlīnijas par akvakultūras ilgtspēju[43], augsnes apsaimniekošanu un ilgtspējīgām pārtikas sistēmām[44], kurās definēta ilgtspējīga pārtikas sistēma, sniegts pamatojums holistiskai pieejai, pievēršot uzmanību agropārtikas sistēmu sociālo, vides un ekonomisko aspektu savstarpējai saiknei, pašreizējo pieeju ierobežojumiem un nepieciešamībai tās mainīt.

Iepriekš aprakstītie ES centieni veikt iedarbīgus pasākumus *AMR* izskaušanai atspoguļo arī ANO *ad hoc* aģentūru koordinācijas grupas *AMR* jautājumos (kurā ietilpst *FAO*, PVO un *OIE* eksperti) starptautisko atzinumu, ka ir steidzami jārīkojas, lai ierobežotu *AMR*, sākot ar antimikrobiālo līdzekļu lietošanas pakāpenisku pārtraukšanu dzīvnieku augšanas veicināšanai un nosakot pasākumus, lai saglabātu to antimikrobiālo līdzekļu efektivitāti, kas ir vissvarīgākie cilvēku ārstēšanā.

Pārejā uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām aktīvi iesaistās arī Pasaules pārtikas nodrošinājuma komiteja (*CFS*) — ANO forums pārtikas nodrošinājuma politikas pārskatīšanai un uzraudzībai[45].

Konvencijas par bioloģisko daudzveidību (KBD) bioloģiskās daudzveidības stratēģiskajā satvarā 2010.–2020. gadam[46] ir iekļauti dažādi mērķrādītāji, kas ir būtiski saistībā ar pārtikas

---

[43] *FAO* Atbildīgas zivsaimniecības rīcības kodeksa 9. pantā ir noteikti daži atbildīgas akvakultūras principi, tostarp reglamentēta cilvēku veselībai un videi bīstamu ķīmisko vielu izmantošana akvakultūrā. *FAO* ir izdevusi vairākus vadlīniju dokumentus par ilgtspējīgu praksi. ES pašlaik atbalsta virzību uz visaptverošu un vērienīgu ilgtspējīgas akvakultūras vadlīniju izstrādi *FAO* kontekstā saskaņā ar ES akvakultūras stratēģiskajām vadlīnijām.

[44] FAO (2018), *Sustainable food systems: concept and framework*, Roma.

[45] Sk., piemēram, CFS (2014), *Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food Systems*, Roma; CFS (2021), *CFS Voluntary Guidelines on Food Systems and Nutrition*, Roma; CFS High Level Panel of Experts (HLPE) (2019), *Agroecological and other innovative approaches for sustainable agriculture and food systems that enhance food security and nutrition. A report by the High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition of the Committee on World Food Security*, Roma; HLPE (2020), *Food security and nutrition: building a global narrative towards 2030. A report by the High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition of the Committee on World Food Security*, Roma.

[46] https://www.cbd.int/sp/

standartiem un tirdzniecību, jo īpaši 7. mērķrādītājs par ilgtspējīgu lauksaimniecību, akvakultūru un mežsaimniecību un 8. mērķrādītājs par piesārņojumu, tostarp pārmērīgu barības vielu daudzumu.

Starptautiskā apputeksnētāju iniciatīva, kas uzsākta saskaņā ar KBD un ko kopš 2000. gada īsteno *FAO*, ir galvenais politikas instruments, lai pasaules mērogā novērstu draudus apputeksnētājiem. Apputeksnētāji ir neatņemama veselīgu ekosistēmu[47], jo īpaši agroekosistēmu[48], sastāvdaļa. Bez tiem samazinātos tādu kultūraugu un savvaļas augu sugu skaits, kas ir atkarīgas no dzīvnieku īstenotas apputeksnēšanas, un daudzas no tām galu galā izzustu[49]. Tomēr ES un pasaulē apputeksnētāju izplatība un daudzveidība samazinās, un daudzām sugām draud izmiršana[50]. Starpvaldību zinātnes un politikas platforma bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā (*IPBES*) izdevusi novērtējuma ziņojumu par apputeksnētājiem[51], un tajā kā galvenie apdraudējumi apputeksnētājiem minēti zemes izmantošanas maiņa, intensīva lauksaimniecības apsaimniekošana un pesticīdu lietošana, vides piesārņojums, invazīvas svešzemju sugas, patogēni un klimata pārmaiņas.

Turklāt Stokholmas Konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (NOP) ir daudzpusējs nolīgums, kura mērķis ir aizsargāt cilvēku veselību un vidi no ķīmiskām vielām, kas ilgstoši saglabājas vidē, ir plaši ģeogrāfiski izplatītas, uzkrājas cilvēkos un savvaļā un kaitīgi ietekmē cilvēku veselību un vidi. Stokholmas konvencija kopā ar ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (*UNECE*) Protokolu par NOP[52] nosaka stingrus starptautiskus režīmus uzskaitītajiem NOP (*UNECE* protokolā — 16, Stokholmas konvencijā — 31), no kuriem daudzi ir pesticīdi. Šo vielu ražošana un lietošana ir vai nu jālikvidē, vai stingri jāierobežo. Neraugoties uz to, ka daudzi NOP ir aizliegti jau pirms daudziem gadiem, tie joprojām ir sastopami vidē, jo ir noturīgi.

Visbeidzot, brīvprātīgiem nolīgumiem, iniciatīvām vai kodeksiem, ko slēdz nozares un privātās struktūras, kā arī privātām ilgtspējas shēmām arī ir nozīme vides un dzīvnieku labturības standartu piemērošanas veicināšanā globālajās vērtību ķēdēs, jo īpaši attiecībā uz tirdzniecību agropārtikas nozarē. Lai gan sākotnēji privātās ilgtspējas shēmas radās pārtikas nekaitīguma jomā, tās aizvien biežāk tiek attiecinātas arī uz vides vai dzīvnieku labturības jautājumiem (piemēram, *GLOBALG.A.P.*). Vēl viens privātas iniciatīvas piemērs ir

---

[47] Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES Apputeksnētāju iniciatīva", COM(2018) 395 final, un pievienotais dienestu darba dokuments, SWD(2018) 302 final/2.

[48] FAO (2019), *State of the World's Biodiversity for Food and Agriculture*, Roma.

[49] 5–8 % no pašreizējās augkopības produkcijas, kuras ikgadējā tirgus vērtība ir 235–577 miljardi ASV dolāru (2015. gada dati), ir tieši saistīti ar apputeksnētājiem (skatīt IPBES (2016), 50. piezīmi, 4. un 154. lpp.).

[50] IPBES (2016), *The assessment report of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services on pollinators, pollination and food production*, Potts S. G., Imperatriz-Fonseca V. L., H. T. Ngo (eds), Secretariat of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Bonna. *IPBES* ir zinātniska konsultatīva padomdevēja struktūra, kas izveidota saskaņā ar KBD. Sk. arī KBD (2007), *Pollinators: Key issues* (https://www.cbd.int/agro/pollinatorkeyissues.shtml); S. Fryday, K. Tiede, J. Stein (2015), *Scientific services to support EFSA systematic reviews: Lot 5 Systematic literature review on the neonicotinoids (namely active substances clothianidin, thiamethoxam and imidacloprid) and the risks to bees*. *EFSA* papildu publikācija 2015:EN-756; FAO (2019), *Declining bee populations pose threat to global food security and nutrition* (https://www.fao.org/news/story/en/item/1194910/icode/).

[51] IPBES (2016), skatīt 50. piezīmi.

[52] Orhūsas Protokols par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem, pieņemts 1998. gadā kā papildinājums Ženēvas Konvencijai par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos.

Ilgtspējīgas palmu eļļas apaļais galds[53], kas apvieno eļļas palmu ražotājus, pārstrādātājus vai tirgotājus, izgatavotājus, mazumtirgotājus, investorus, kā arī vides un sociālās nevalstiskās organizācijas, lai izstrādātu un īstenotu palmu eļļas ilgtspējas globālas shēmas.

4. ES RĪCĪBAS JOMAS

4.1. Daudzpusēji forumi

Eiropas zaļajā kursā uzsvērts, cik svarīgi ir pasaules mērogā reaģēt uz tādām globālām problēmām kā klimata pārmaiņas un vides degradācija, aicinot ES turpināt vides un klimata vērienīgās politikas sekmēšanu un īstenošanu visā pasaulē. Stratēģijā "No lauka līdz galdam" kā viens no ES mērķiem papildus noteikts mērķis standartizācijas struktūrās veicināt globālu pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām un vadīt darbu pie starptautiskiem ilgtspējas standartiem. Daudzpusējos forumos ES ir bijusi viena no spēcīgākajām balsīm, kas uzsver to, ka pāreja uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām ir neatliekama. Tai ir jāuzņemas vadošā loma, lai nodrošinātu reālus turpmākos pasākumus, un visefektīvākais instruments, lai to panāktu, ir ES normatīvā "maigā" ietekme, jo tā ir nozīmīga standartu noteicēja un viena no pasaules lielākajām agropārtikas eksportētājām un importētājām. 3.2. iedaļā ir sniegts pārskats par esošajām organizācijām un iniciatīvām ilgtspējīgu agropārtikas sistēmu jomā. Šajā iedaļā ir noteiktas galvenās rīcības jomas daudzpusējā līmenī, kas ir īpaši svarīgas ES, lai sasniegtu tās mērķus saistībā ar globālo pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām.

ANO Pārtikas sistēmu samita turpmākie pasākumi

Pārtikas sistēmu ilgtspēja ir transversāls jautājums, kas ir saistīts ar lielāko daļu pašreizējo klimata un vides problēmu. Atšķirībā no tādām jomām kā bioloģiskā daudzveidība vai klimata pārmaiņas šajā jomā nav starptautiskas vispārējās konvencijas vai nolīguma par ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, kas veicinātu integrētas politikas izstrādi un neatkarīgas zinātniskas iestādes izveidi, lai sniegtu informāciju politikas veidošanai (līdzīgi kā Klimata pārmaiņu starpvaldību padome vai Starpvaldību zinātnes un politikas platforma bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā). Šajā kontekstā 2021. gada **ANO Pārtikas sistēmu samitam** bija nozīmīga loma, lai konsolidētu rīcību un apvienotu dažādas daudzpusējas diskusijas par pārtiku.

Ņemot to vērā, Komisija ir izveidojusi ekspertu grupu, lai izpētītu vajadzības un iespējas izveidot savstarpēji saistītu un saskaņotu sistēmu, kas stiprinātu starptautiskās zinātnes un politikas mijiedarbību pārtikas sistēmu jomā[54]. Atbilstoši konstatētajām vajadzībām ES atbalsta Pasaules pārtikas nodrošinājuma komitejas zinātnes un politikas saskarnes lomas uzlabošanu.

ES ir arī apņēmusies iesaistīties ierosinātajā Pārtikas sistēmu koordinācijas centrā. Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (*FAO*) vadītais "centrs" pildīs koordinēšanas funkciju, lai apkopotu un sasaistītu zināšanas un pieredzi par pārtikas sistēmām un atbalstītu progresu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā valstu līmenī, un reizi divos gados rīkos globālas novērtējuma sanāksmes, lai pārskatītu progresu.

[53] https://rspo.org/

[54] Eiropas Komisija (2021), *Everyone at the table: co-creating knowledge for food systems transformation*, Webb, P., R. Sonnino (eds), Publikāciju birojs.

Visbeidzot, ES ir iesaistījusies vairākās rīcības koalīcijās/iniciatīvās[55], kas izriet no ANO Pārtikas sistēmu samita. Vienlaikus tā arī gatavo un publicēs "ES ceļvedi", kas iekļaus stratēģiju "No lauka līdz galdam" vispārējās starptautiskās debatēs un padarīs ES rīcību redzamāku.

ANO struktūras un KBD

Vienlaikus KBD, *FAO* un citas 3.2. iedaļā minētās ANO aģentūras turpina pildīt savu lomu starptautiskās darba kārtības virzībā attiecībā uz dažādiem ilgtspējīgu pārtikas sistēmu aspektiem, izstrādājot mērķrādītājus, vadlīnijas un ieteikumus saistībā ar ilgtspējīgām ražošanas metodēm lauksaimniecībā, akvakultūrā un pārtikas ražošanā. ES turpinās aktīvi atbalstīt visas iniciatīvas, kuru mērķis ir ilgtspējīgākas pārtikas sistēmas visā pasaulē.

Šajā kontekstā īpaši svarīga ir Konvencijas par bioloģisko daudzveidību Pušu konferences 15. sesija (*COP15*), kurā tiks pieņemta globālā bioloģiskās daudzveidības sistēma pēc 2020. gada. Projektā[56], par kuru notiek sarunas, ir iekļauti mērķrādītāji par tiem pašiem jautājumiem, kas iekļauti ES Biodaudzveidības stratēģijā un stratēģijā "No lauka līdz galdam", tostarp izmērāmi mērķrādītāji samazināt barības vielu un pesticīdu izmantošanu. ES mērķis ir jaunajā globālajā satvarā iekļaut izmērāmus mērķrādītājus saskaņā ar ES mērķrādītājiem.

Pasaules Tirdzniecības organizācija

ES ir apņēmusies reformēt **PTO**, lai panāktu ilgtspējīgāku un rezultatīvāku daudzpusējo tirdzniecības sistēmu. Tā ierosina iniciatīvas un pasākumus, kas veicina klimata, kā arī vides un citus ilgtspējas apsvērumus dažādās PTO funkcijās. Starptautiskajās diskusijās par tirdzniecību un vidi tā atbalsta tādu attiecīgo PTO noteikumu interpretāciju, kuros atzītas dalībvalstu tiesības iedarbīgi reaģēt uz globālām problēmām, jo īpaši klimata pārmaiņām, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un vides piesārņojumu.

ES arī uzņemas vadošo lomu ilgtspējas jautājumu integrēšanā attiecīgajās PTO komitejās. PTO Tirdzniecības un vides komiteja (*CTE*) ir galvenais forums diskusijām par tirdzniecības un vides pasākumiem. Kopš Eiropas zaļā kursa publicēšanas Komisija katrā *CTE* sanāksmē ir sniegusi ziņojumus par tiesību aktu priekšlikumiem, kas attiecas uz tirdzniecību.

Tirdzniecības un vides ilgtspējas strukturētās diskusijas (*TESSD*), kas tika uzsāktas 2020. gada novembrī, ir paredzētas, lai papildinātu pašreizējo *CTE* un citu attiecīgo PTO komiteju un struktūru darbu. *TESSD* mērķis ir apspriest ar tirdzniecību saistītus vides pasākumus un izpētīt brīvprātīgas rīcības iespējas. Diskusijās tika apspriesti daudzi temati, tostarp tematiskā sesija par ilgtspējīgu pārtiku un lauksaimniecību[57]. Piegādes ķēžu ilgtspēja ir daļa no *TESSD* uzdevumiem. Lai noteiktu turpmākos uzdevumus, 2021. gada decembrī tika

[55] ES ir iesaistījusies šādās rīcības koalīcijās/iniciatīvās: *Food is Never Waste* (Pārtika nekad nav atkritumi); *Healthy Diets from Sustainable Food Systems for Children and All* (Veselīgs uzturs, ko nodrošina ilgtspējīgas pārtikas sistēmas bērniem un visiem pārējiem); *School Meals Coalition* (Koalīcija skolu ēdināšanas jomā); *Aquatic and Blue Foods* (Ūdens un zilā pārtika); *Agroecology* (Agroekoloģija); *Zero Hunger* (Bada izskaušana); *Fighting Food Crises along the Humanitarian, Development and Peace Nexus* (Pārtikas krīžu apkarošana saistībā ar humānās palīdzības, attīstības un miera saikni) un *Sustainable Productivity Growth* (Ilgtspējīga produktivitātes izaugsme).

[56] https://www.cbd.int/article/draft-1-global-biodiversity-framework

[57] https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/INF/TESSD/R4.pdf&Open=True

pieņemts ministru paziņojums par tirdzniecību un vides ilgtspēju[58]. Tas, ka līdzpriekšsēdētāji pārstāv vairāk nekā 86 % pasaules tirdzniecības, liecina par PTO svarīgo lomu ilgtspējīgas attīstības veicināšanā. ES ir vadījusi centienus *TESSD* jomā.

Konkrēti attiecībā uz pārtikas sistēmām PTO nav speciāla foruma, kurā varētu izstrādāt saskaņotu pieeju ar tirdzniecību saistītiem aspektiem pārejā uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām. Tā kā daudzas diskusijas par pārtikas produktu tirdzniecību notiek Sanitāro un fitosanitāro pasākumu komitejā (*SPS*), ES ir aktīvi iestājusies par to, lai *SPS* komitejā notiekošās diskusijas tiktu paplašinātas, iekļaujot tajās arī citus jautājumus, kas saistīti ar pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām saistībā ar starptautisko tirdzniecību, un lai šajā nolūkā tiktu izveidota darba programma[59].

Starptautiskās standartizācijas struktūras

Ņemot vērā **Pārtikas kodeksa komisijas** (*CAC*) centrālo lomu pārtikas standartu noteikšanā visā pasaulē, gan veicinot patērētāju globālo aizsardzību, gan atvieglojot pārtikas produktu tirdzniecību pasaulē, kodeksam varētu būt nozīmīga loma ilgtspējas standartu pieņemšanā visā pasaulē, pievienojot tā apspriedēm vides dimensiju.

Viens no galvenajiem principiem, kas ir kodeksa standartu izstrādes pamatā, ir zinātnisks pamatojums un riska analīzes izmantošana pārtikas nekaitīguma jomā. Kodeksa tekstiem ir jābalstās uz zinātnisku analīzi, ko galvenokārt veic *FAO*/PVO ekspertu struktūras[60], kuru sastāvā ir neatkarīgi eksperti no visas pasaules. Saskaņā ar kodeksa noteikumiem lēmumu pieņemšanas procesā var ņemt vērā citus likumīgus faktorus (ne tikai zinātnisku riska novērtējumu), kas ir svarīgi veselības aizsardzībai un godīgas tirdzniecības praksei, ar nosacījumu, ka šos faktorus var pieņemt pasaules mērogā (vai reģionālo standartu gadījumā — reģionālā mērogā)[61].

ES redzējums par kodeksa nākotni un tās nostāja par nepieciešamību *CAC* darbā integrēt ilgtspējas apsvērumus tika izklāstīti 2022. gada februārī pieņemtajos Padomes secinājumos[62]. Secinājumos ir atzīta *CAC* izšķirošā loma, veicinot globālo pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, un izteikts aicinājums ilgtspējas apsvērumiem pievērst lielāku uzmanību globālajos pārtikas standartos, ko izveido kodekss, saskaņā ar saistībām, ko kodeksa locekļi ir uzņēmušies starptautiskā līmenī.

Vienlaikus papildus šiem horizontālajiem centieniem ES turpinās iesaistīties dažādu atsevišķu, no ilgtspējas viedokļa svarīgu kodeksa standartu izstrādē.

Līdzīgi *CAC* nostājai, ES turpinās atbalstīt darbu citās nozīmīgās starptautiskajās standartizācijas struktūrās. Tas ietver ***IPPC*** darbu pie starptautiskajiem augu aizsardzības

---

[58] https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/WT/MIN21/6R2.pdf&Open=True

[59] https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/SS/directdoc.aspx?filename=q:/G/SPS/GEN1969.pdf&Open=True. Ministru konference ir PTO augstākā līmeņa lēmējinstitūcija; tā parasti tiekas reizi divos gados.

[60] Galvenās *FAO*/PVO struktūras, kas sniedz riska novērtējumu kodeksam, ir: Apvienotā *FAO*/PVO Pārtikas piedevu ekspertu komiteja (*JECFA*), Apvienotās *FAO*/PVO sanāksmes par pesticīdu atliekām (*JMPR*), Apvienotā *FAO*/PVO ekspertu sanāksme par mikrobioloģisko riska novērtējumu (*JEMRA*) un Apvienotās *FAO*/PVO ekspertu sanāksmes par uzturu (*JEMNU*).

[61] CAC (2019), Procedural Manual 27th edition, Appendix: General Decisions, Statements of Principle Concerning the Role of Science in Codex Decision-Making Process and the Extent to Which Other Factors Are Taken Into Account, *FAO*/PVO, Roma.

[62] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6298-2022-INIT/lv/pdf.

standartiem, reaģējot uz pašreizējām klimata un vides problēmām, kā arī ***OIE*** centienus uzlabot dzīvnieku labturību globālā līmenī, pieņemot jaunus starptautiskos dzīvnieku labturības standartus un stiprinot esošo standartu īstenošanu, jo īpaši atbalstot *OIE* Globālo dzīvnieku labturības stratēģiju[63] un *OIE* Dzīvnieku labturības platformas Eiropā trešā rīcības plāna (2021–2023) īstenošanu[64].

4.2. Divpusējā sadarbība un tirdzniecības nolīgumi[65]

Divpusēja sadarbība

ES mērķtiecīgi **sadarbojas** ar partneriem, kuri vēlas uzlabot vietējās produkcijas ilgtspēju un kvalitāti (tostarp labāk pārvaldīt atbilstību ES standartiem un veikt pasākumus nolūkā paaugstināt savu produktu vērtību pasaules tirgū). Īstenojot sadarbības politiku ar jaunattīstības valstīm, ES atbalsta spēju veidošanas programmas, kuru mērķis ir stiprināt lauksaimniecības eksporta sanitārās un fitosanitārās sistēmas šajās valstīs. Šajā ziņā šīs programmas veicina atbilstību ES standartiem un atbalsta pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām. ES ilgtspējīgas kakao ražošanas iniciatīva ir piemērs nozaru pieejai, kura izstrādāta kopā ar Kotdivuāru un Ganu un kuras mērķis ir atbalstīt ilgtspējīgu kakao ražošanu šajās valstīs, ietverot sociālos, ekonomiskos un vidiskos aspektus.

ES ir apņēmusies kopā ar partneriem, kas vēlas to darīt, izpētīt iespējas paplašināt sadarbību, lai aptvertu visu lauksaimniecības nozari, un atbalstīt pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, kā paredzēts stratēģijā "No lauka līdz galdam". Šajā nolūkā Komisija 2022. gadā organizē virkni semināru (izpētes sarunu) ar trešām valstīm, lai izpētītu kopīgu interešu jomas.

Tirdzniecības nolīgumi

Viens no galvenajiem PTO principiem ir tāds, ka valstis nedrīkst diskriminēt savus tirdzniecības partnerus. Tirdzniecība notiek, pamatojoties uz vislielākās labvēlības režīmu (*MFN*). Tomēr PTO paredz dažus izņēmumus no šā principa: piemēram, valstis var slēgt brīvās tirdzniecības nolīgumus (BTN) vai piešķirt jaunattīstības valstīm preferenciālu piekļuvi tirgum īpašu tarifu samazinājumu veidā. ES ir noslēgusi daudzus preferenciālus divpusējus tirdzniecības nolīgumus, lai liberalizētu tirdzniecību ar trešām valstīm. Faktiski gandrīz pusei[66] agropārtikas produktu importa ES piemēro tirdzniecības nolīgumos paredzētos noteikumus, tostarp vispārējo preferenču shēmu (VPS) — īpašu tirdzniecības režīmu valstīm ar zemiem un vidēji zemiem ienākumiem.

Divpusējie tirdzniecības nolīgumi galvenokārt ir instruments, kas ļauj palielināt divvirzienu tirdzniecības un ieguldījumu plūsmas, taču tos var izmantot arī, lai mudinātu ES partnerus panākt progresu ilgtspējīgas attīstības un globālās politikas jomā. Tāpēc ES jaunākajos tirdzniecības nolīgumos ir iekļauta īpaša **nodaļa par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību (*TSD*)** ar saistošiem pienākumiem ievērot daudzpusējos darba un vides (tostarp klimata) nolīgumus un nodrošināt, ka darba un vides standarti netiek pazeminēti, lai piesaistītu

[63] https://www.oie.int/app/uploads/2021/03/en-oie-aw-strategy.pdf
[64] https://rr-europe.oie.int/wp-content/uploads/2021/10/3rd_action_plan_oie_platform_animal_welfare_europe_adopted.pdf
[65] Izņemot akvakultūru, zivsaimniecības joma šajā analīzē neietilpst.
[66] Imports saskaņā ar tirdzniecības nolīgumiem vai vispārējo preferenču shēmu 2020. gadā bija 47,5 % no agropārtikas produktu importa (avots: *Eurostat*).

tirdzniecību. Ja partnervalsts neievēro šos nosacījumus, tirdzniecības nolīgumā ir paredzēti līdzekļi, kā to novērst. Turklāt Komisija ir ierosinājusi, ka ES visos turpmākajos tirdzniecības nolīgumos Parīzes nolīguma ievērošanu padarīs par būtisku elementu. Tādējādi Parīzes nolīguma saistību neievērošanas gadījumā ES var vienpusēji apturēt nolīgumus, kuros ir šādi noteikumi.

Kopš 2011. gada brīvās tirdzniecības nolīgumos (ar Kanādu, Centrālameriku, Kolumbiju/Peru/Ekvadoru, Gruziju, Japānu, Koreju, Moldovu, Ukrainu, Singapūru, Apvienoto Karalisti un Vjetnamu) ir iekļautas *TSD* nodaļas. 2018. gada 15 punktu rīcības plāns par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību[67] ir virzījis ES BTN nodaļu par *TSD* īstenošanu un izpildi. Kā izklāstīts Paziņojumā par tirdzniecības politikas pārskatīšanu, Komisija veic šā rīcības plāna pārskatīšanu, aptverot visus attiecīgos *TSD* īstenošanas un izpildes aspektus[68]. Saskaņā ar stratēģiju ES ir arī jānodrošina, lai visos tirdzniecības nolīgumos tiktu pilnībā īstenoti un izpildīti *TSD* noteikumi.

Gadu gaitā brīvās tirdzniecības nolīgumi ir papildināti ar saistībām par sadarbību **dzīvnieku labturības** un ***AMR*** jomā. Attiecībā uz dzīvnieku labturību nolīgumos galvenā uzmanība pievērsta lauksaimniecības dzīvniekiem, lai uzlabotu savstarpēju izpratni par attiecīgajiem tiesību aktiem un noteikumiem un to īstenošanu, kā arī informācijas, zināšanu un pieredzes apmaiņu šajā jomā. Attiecībā uz mikrobu rezistences izskaušanu brīvās tirdzniecības nolīgumi paredz sadarbību un informācijas apmaiņu, lai veicinātu antibiotiku piesardzīgu un atbildīgu lietošanu lopkopībā un veterinārajā praksē. ES arī veicina antibiotiku kā augšanas veicinātāju lietošanas pakāpenisku pārtraukšanu.

Stratēģijas "No lauka līdz galdam" mērķis ir nodrošināt, lai "visos ES divpusējos tirdzniecības līgumos būtu iestrādāta ilgtspējai veltīta vērienīga nodaļa". Jaunā **nodaļa par ilgtspējīgām pārtikas sistēmām (*SFS*)** ir balstīta uz labo pieredzi, kas gūta, īstenojot iepriekšējos BTN paredzētos sadarbības noteikumus. Tomēr šī nodaļa ir nozīmīga pārmaiņa pušu sadarbības paradigmā, pārejot no virspusējas uz holistisku pieeju, kas aptver visu pārtikas apriti, galveno izmanību veltot pārejai uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām. Lai samazinātu pārtikas zudumus un izšķērdēšanu, *SFS* nodaļā ir iekļauti noteikumi par sadarbību visos pārtikas aprites posmos no ražošanas līdz patēriņam; par cīnīšanos pret krāpšanos ar pārtiku un sadarbību daudzpusējos forumos un pārtikas zinātnē dzīvnieku labturības, mikrobu rezistences izskaušanas un mēslošanas līdzekļu un ķīmisko pesticīdu lietošanas samazināšanas jomā. Komisija turpinās ierosināt turpmākajos ES tirdzniecības nolīgumos iekļaut nodaļu par ilgtspējīgām pārtikas sistēmām. Par *SFS* nodaļu jau ir panākta vienošanās ar Čīli, un pašlaik notiek sarunas ar Austrāliju, Indonēziju un Jaunzēlandi.

BTN ir iespējams arī noteikt, ka **tarifa preferences ir atkarīgas** no konkrētu standartu ievērošanas, protams, ar nosacījumu, ka otrs partneris piekrīt šādiem nosacījumiem. Tomēr līdz šim šāda pieeja ir piemērota tikai vienu reizi, proti, BTN ar *Mercosur*, kur tarifu liberalizācija olām ar čaumalu tika piešķirta ar nosacījumu, ka tiek ievēroti attiecīgie ES dzīvnieku labturības standarti dējējvistām.

---

[67] Eiropas Komisija (2018), *Feedback and way forward on improving the implementation and enforcement of Trade and Sustainable Development chapters in EU Free Trade Agreements*.

[68] Viens no pārskata elementiem ir salīdzinošs pētījums, kurā aplūkots, kā valstis visā pasaulē īsteno un izpilda *TSD* nodaļas un — plašākā mērogā — klimata, sociālos un darba tiesību aktus: Velut, J. B. et al. (2022), *Comparative Analysis of Trade and Sustainable Development Provisions in Free Trade Agreements*.

ES ir noslēgusi arī vērienīgākus, **padziļinātus un visaptverošus brīvās tirdzniecības nolīgumus** ar Gruziju, Moldovu un Ukrainu. Šajos nolīgumos ir iekļautas dažas saistības tuvināt šo valstu tiesību aktus ES tiesību aktiem, tostarp tiesību aktus par dzīvnieku labturību. Tādējādi, kad tie tiks īstenoti, no šīm valstīm importētie produkti atbildīs ES noteikumiem.

Turklāt ES ar katru no Rietumbalkānu partnervalstīm pakāpeniski ir noslēgusi tā sauktos **stabilizācijas un asociācijas nolīgumus**: ar Albāniju (2009. gadā), Ziemeļmaķedoniju (2004. gadā), Melnkalni (2010. gadā), Serbiju (2013. gadā), Bosniju un Hercegovinu (2015. gadā) un Kosovu[69] (2016. gadā). Faktiski šie nolīgumi ir juridisks instruments, kas ļauj pielāgoties ES tiesību aktu kopumam un pakāpeniski integrēties ES tirgū.

Turklāt **ES un Apvienotās Karalistes Tirdzniecības un sadarbības nolīgumā** ir iekļauti īpaši saistoši noteikumi, kas nodrošina vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kā arī apņemšanās nepazemināt aizsardzības līmeņus dažādās jomās, tostarp attiecībā uz to, kā pārvaldīt lauksaimnieciskās ražošanas vai pārtikas ražošanas ietekmi uz vidi, jo īpaši ar antibiotiku un dezinfekcijas līdzekļu izmantošanu.

Īpašas piekļuves piešķiršana tirgum jaunattīstības valstīm ir vēl viens atļauts izņēmums no *MFN* noteikuma. Papildus standarta vispārējai preferenču shēmai (VPS), kas daļēji vai pilnībā atceļ muitas nodokļus vairāk nekā divām trešdaļām tarifa pozīciju valstīm ar zemiem un vidēji zemiem ienākumiem, ES piedāvā arī **vispārējo preferenču shēmu plus (VPS+)**, kas samazina tos pašus tarifus līdz nullei tām valstīm ar zemiem un vidēji zemiem ienākumiem, kuras īsteno 27 starptautiskās konvencijas, kas saistītas ar cilvēktiesībām, vides aizsardzību un labu pārvaldību. Komisija 2021. gada septembrī pieņēma tiesību akta priekšlikumu par jauno VPS laikposmam no 2024. līdz 2034. gadam. Priekšlikumā ir paplašināti to starptautisko konvenciju saraksti, kuras ir jāievēro, cita starpā pievienojot arī Parīzes nolīgumu par klimata pārmaiņām.

Visbeidzot, importēto produktu diferenciāciju, pamatojoties uz ilgtspējas kritērijiem, var piemērot arī tad, ja nav nekādu tirdzniecības preferenču, proti, ja tirdzniecība notiek, pamatojoties uz vislielākās labvēlības režīmu (*MFN*). Nepreferenciālajā tirdzniecībā ES piemēro tarifus saskaņā ar PTO plānu. Saistībā ar *GATT* Urugvajas sarunu kārtu (un citām sarunām) ES ir apņēmusies ievērot vairākas PTO **tarifa kvotas (*TRQ*)**, kas ļauj importēt noteiktus apjomus ar zemākiem tarifiem. Dažkārt šo *TRQ* izmantošana ir saistīta ar **nosacījumiem**. Kā piemēru var minēt PTO augstas kvalitātes liellopu gaļas *TRQ* (zināma kā "Hiltona kvota")[70], kas ir pieejama dažādām valstīm, un attiecībā uz dažām no tām ir noteikta prasība, ka dzīvniekiem jābūt barotiem tikai ar zāli.

Savstarpējas atzīšanas nolīgumi

ES var arī noslēgt **īpašus nolīgumus ar trešām valstīm**. Viens no esošajiem piemēriem ir bioloģiskā lauksaimniecība. Saskaņā ar jauno bioloģiskās lauksaimniecības regulu[71] produktu var importēt, lai to pārdotu ES kā bioloģisku produktu, ja tas atbilst trešās valsts ražošanas un

[69] Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO DPR 1244 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

[70] Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 593/2013 (2013. gada 21. jūnijs), ar ko atver tarifu kvotas augstas kvalitātes svaigai, atdzesētai un saldētai liellopu gaļai un saldētai bifeļu gaļai un ar ko nosaka šo kvotu pārvaldību, OV L 170, 22.6.2013., 32. lpp.

[71] Regula (ES) 2018/848 (2018. gada 30. maijs) par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu, OV L 150, 14.6.2018., 1. lpp.

kontroles noteikumiem, kas saskaņā ar divpusēju, atsevišķu nolīgumu vai administratīvu vienošanos ir atzīti par līdzvērtīgiem ES noteikumiem; vai tam ir sertifikāts, ko izdevušas attiecīgās kontroles iestādes vai kontroles institūcijas valstīs ārpus ES, kas apliecina, ka produkts atbilst ES standartiem.

4.3. Autonomi ES pasākumi

Kā atgādināts Paziņojumā par tirdzniecības politikas pārskatīšanu — atvērta, ilgtspējīga un pārliecinoša tirdzniecības politika, dažos gadījumos ES var veikt autonomus pasākumus saistībā ar vides[72] vai procesu vai importēto produktu ražošanas metožu ētiskajiem aspektiem. Šādi pasākumi atspoguļo arī Eiropas patērētāju prasības, kuri arvien vairāk sāk apzināties pārtikas ražošanas vides, veselības, sociālos un ētiskos aspektus un vēlas, lai viņiem būtu iespēja izvēlēties ilgtspējīgi ražotu pārtiku[73]. Līdzīgas tendences vērojamas arī citās pasaules daļās, kur valstu regulatīvās sistēmas izmanto *PPM* noteikumus, kas attiecas uz importētiem produktiem.

Ņemot vērā ES tirgus apmēru un atsevišķu preču importa apjomus ES, dažas ES prasības ražotājiem ārvalstīs pāriet uz ilgtspējīgākām ražošanas metodēm var radīt ievērojamu ietekmi pasaules mērogā[74].

Lai gan dažiem pārtikas apritē iesaistītajiem uzņēmējiem trešās valstīs var būt sarežģīti ievērot ES standartus, kas reglamentē agropārtikas produktu importu, viņi tiek stimulēti, saņemot piekļuvi atvērtam tirgum, kurā ir vairāk nekā 400 miljoni patērētāju, tirdzniecības veicināšanas pasākumu kopumu un augstākas cenas, ko ES patērētāji maksā salīdzinājumā ar citiem tirgiem. Turklāt, tā kā ES ir pasaules etalons pārtikas nekaitīguma standartiem, atbilstība tiem nodrošina piekļuvi arī citiem, bieži vien augstas vērtības tirgiem. Šo iemeslu dēļ, neraugoties uz to, ka ES noteikumus var uzskatīt par stingriem, eksports uz ES turpina pieaugt.

Papildus jau spēkā esošajiem dzīvnieku labturības pasākumiem (sk. 2.2. iedaļu) ES līmenī pašlaik tiek gatavoti vairāki tiesību akti vai tiesību aktu priekšlikumi, kuru mērķis ir ierobežot ražošanas metodes saistībā ar dzīvnieku labturību vai vides aizsardzību.

Pirmkārt, Komisija ir ierosinājusi regulu par **neatmežojošiem produktiem**[75], kuras pamatā ir obligātu pienācīgas pārbaudes noteikumu sistēma. Priekšlikuma mērķis ir novērst atmežošanu un mežu degradāciju, kas saistīta ar ES tirgū laistiem produktiem un precēm, piemēram, soju, liellopiem, palmu eļļu, kakao, kafiju un koksni. Mērķis ir līdz minimumam samazināt tādu izstrādājumu patēriņu, kuri iegūti ar atmežošanu vai meža degradāciju saistītās piegādes

[72] Eiropas zaļajā kursā ir noteikts, ka "[i]mportēta pārtika, kas neatbilst attiecīgajiem ES vides standartiem, ES tirgos nenonāk".

[73] Eirobarometra speciālaptauja Nr. 505. *Making our food fit for the future – Citizens' expectations*. 2020. gada oktobris.

[74] Piemēram, aplūkojot atmežošanu, kas materializēt (kā ārējs elements) kopējā galapatēriņā (ražotajā, tirgotajā vai patērētajā produktā, precē, biržas precē vai pakalpojumā), dažos modeļos aprēķināts, ka ES patēriņš veido aptuveni 10 % no pasaules kopapjoma (EK (2019). Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Pastiprināt ES rīcību ar mērķi aizsargāt un atjaunot pasaules mežus", COM(2019) 352 final.

[75] Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz noteikumus par to, kā Savienības tirgū darīt pieejamas konkrētas ar atmežošanu un meža degradāciju saistītas preces un izstrādājumus, kā arī par to eksportu no Savienības un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 995/2010 (COM(2021) 706 final), https://ec.europa.eu/environment/forests/deforestation-proposal.htm.

ķēdēs, un palielināt ES pieprasījumu pēc tādām legālām precēm un izstrādājumiem, kuri atbilst neatmežošanas prasībai, un to tirdzniecību. Priekšlikums attiecas gan uz likumīgu, gan nelikumīgu atmežošanu un mežu degradāciju, ko izraisa šo preču ražošana. Uzņēmēji un iestādes, izmantojot ģeolokācijas koordinātas un attālinātu uzraudzību ar satelītattēlu palīdzību, varēs pārbaudīt, vai produkti (izstrādājumi) vai preces nav saistīti ar atmežošanu. Partnerattiecības un efektīva starptautiska sadarbība ar ražotājvalstīm un patērētājvalstīm, kā arī divpusējos un daudzpusējos forumos ir būtiska, lai veicinātu pāreju uz ilgtspējīgu lauksaimniecisko ražošanu un ilgtspējīgu mežu apsaimniekošanu, kā arī lai noteiktu stingrus pasaules standartus un definīcijas un vienotos par tiem.

Komisija 2022. gada februārī pieņēma arī priekšlikumu direktīvai par **uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju**[76]. Šīs direktīvas mērķis ir veicināt uzņēmumu ilgtspējīgu un atbildīgu rīcību un uzlikt vispārēju pienākumu lielākiem uzņēmumiem (MVU ir izslēgti no priekšlikuma darbības jomas) savā darbībā un korporatīvajā pārvaldībā pievērsties nelabvēlīgai ietekmei uz cilvēktiesībām un vidi. Šis pienākums attiecas arī uz to vērtību ķēdēm ārpus ES. Noteikumus par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju īstenos, izmantojot administratīvus pasākumus, tostarp sankcijas un rīkojumus par atbilstības nodrošināšanu, kā arī civiltiesisko atbildību, piešķirot kompensāciju par kaitējumu, kas nodarīts priekšlikumā paredzēto pienākumu neievērošanas dēļ.

Turklāt stratēģijā "No lauka līdz galdam" ir paziņots, ka "[i]evērodama PTO standartus un saistības, Komisija vides aspektus ņems vērā, vērtējot lūgumus piešķirt **importa pielaides attiecībā uz pesticīdu vielām**, kas ES vairs nav apstiprinātas"[77].

Importa pielaides ir maksimālie pesticīdu atlieku līmeņi (MAL), kas pamatojas uz lietojumiem, kuri atļauti ārpus ES[78]. Tas var ietvert MAL noteikšanu vielām, kuras ES vairs nav apstiprinātas (citu iemeslu dēļ, nevis sabiedrības veselības apsvērumu dēļ), kas var būt nepieciešami, jo ražotāji trešās valstīs saskaras ar tādiem ražošanas apstākļiem un kaitēkļu radīto kaitējumu, kas atšķiras no ES apstākļiem. Vienas un tās pašas vielas lietojumi vienam un tam pašam kultūraugam var būt atšķirīgi. Importa pielaides var attiekties arī uz kultūraugiem, kas netiek audzēti ES (piemēram, daži eksotiski augļi vai dārzeņi un kafija, kakao vai tēja), un tāpēc nav noteikti MAL, pamatojoties uz ES lietojumiem.

Līdz šim, nosakot pesticīdu MAL, tostarp importa pielaides, galvenā uzmanība tika pievērsta tikai labai lauksaimniecības praksei un ES patērētāju aizsardzībai. Šī prasība tiks piemērota arī turpmāk. Tomēr saskaņā ar stratēģijā "No lauka līdz galdam" noteiktajām saistībām, nosakot MAL, tostarp importa pielaides, tiks ņemti vērā arī vidiskie aspekti.

Turklāt, kā paziņots stratēģijā "No lauka līdz galdam", Komisija gatavo **ES dzīvnieku labturības tiesību aktu pārskatīšanu**, un tiesību aktu priekšlikumus plānots iesniegt līdz 2023. gada beigām. Kā minēts Komisijas atbildē uz Eiropas pilsoņu iniciatīvu "End of Cage Age" jeb "Izbeigt sprostu laikmetu"[79], Komisija plāno šajos tiesību aktu priekšlikumos iekļaut noteikumus, lai pakāpeniski pārtrauktu un galu galā aizliegtu būru, novietņu un

[76] https://ec.europa.eu/info/publications/proposal-directive-corporate-sustainable-due-diligence-and-annex_en
[77] Skatīt 20. piezīmi., 18. lpp.
[78] Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 396/2005 (2005. gada 23. februāris), ar ko paredz maksimāli pieļaujamos pesticīdu atlieku līmeņus augu un dzīvnieku izcelsmes pārtikā un barībā, 3. panta 2. punkta g) apakšpunkts, OV L 70, 16.3.2005., 1. lpp.
[79] https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2018/000004_lv

sprostu izmantošanu cūku, dējējvistu, teļu, trušu, jaunvistu, vaislas broileru, vaislas dējējputnu, pīļu, zosu un paipalu audzēšanā.

Attiecībā uz importētajiem produktiem Komisija kā vienu no iespējām apsvērs iespēju ieviest noteikumus, kas paredzētu, ka importētie produkti ir iegūti apstākļos, kuri ir līdzvērtīgi ES dzīvnieku labturības noteikumiem vai dažiem no tiem, un/vai prasību marķēt arī importētos produktus (vai nu koncentrējoties uz turēšanas apstākļiem, vai ietverot vairāk dzīvnieku labturības kritēriju) saskaņā ar PTO noteikumiem.

Komisija apsvērs arī iespējas uzlabot **dzīvnieku labturības marķēšanu**, lai palīdzētu pārnest vērtību pārtikas apritē un reaģētu uz patērētāju pieaugošo interesi par dzīvnieku turēšanas apstākļiem. Pašlaik, izņemot iepriekš minēto obligāto olu standartu, citas dzīvnieku labturības norādes ir brīvprātīgas un lielā mērā nav saskaņotas ES līmenī[80], tāpēc patērētājiem bieži vien ir grūti izprast dažādas norādes uz pārtikas produktu marķējuma. ES dzīvnieku labturības platformas apakšgrupa 2021. gada jūnijā nāca klajā ar secinājumiem par dzīvnieku labturības marķējumu[81]. Komisija 2022. gada aprīlī publicēja ārēju pētījumu, kurā apkopoti dati par esošajiem dzīvnieku labturības marķējumiem un patērētāju attieksmi un gaidām[82], un tā veic ietekmes novērtējumu par iespējamu ES tiesību aktu par dzīvnieku labturības marķēšanu.

Papildus iepriekš minētajiem atsevišķajiem pasākumiem, kas paredzēti, lai pilnībā nodrošinātu politikas saskaņotību un integrētu ilgtspēju visās ar pārtiku saistītajās politikas jomās, stratēģijā "No lauka līdz galdam" ir paredzēts, ka līdz 2023. gada beigām Komisija pieņems tās pamatpriekšlikumu: horizontālo **ilgtspējīgas pārtikas sistēmas pamataktu**, kas būtu kopīgu definīciju un vispārīgu principu un prasību satvars, kas reglamentētu ES tirgū ražoto vai laisto pārtikas produktu un ar tiem saistīto pārtikas darbību ilgtspēju. Šādas ES līmeņa intervences mērķis būtu izveidot jaunu pamatu turpmākai pārtikas politikai, ieviešot ilgtspējas mērķus un principus, pamatojoties uz integrētas pārtikas sistēmas pieeju.

Ilgtspējas marķēšanas sistēma būs daļa no ilgtspējīgas pārtikas sistēmas pamata tiesību aktiem. Ilgtspējas marķēšanas sistēma reglamentēs informācijas sniegšanu patērētājiem par pārtikas produktu ilgtspēju attiecībā uz to uzturvērtību, klimatu, vidi un sociālajiem aspektiem. Tas var būt svarīgs stratēģijas "No lauka līdz galdam" elements, kas paredz mainīt ražošanas modeļus, dodot patērētājiem iespēju izdarīt apzinātu un ilgtspējīgu pārtikas izvēli.

Visbeidzot, brīvprātīgais **"Atbildīgas pārtikas uzņēmējdarbības un tirdzniecības prakses rīcības kodekss"**[83] ir neatņemama ES virzības uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām sastāvdaļa. Tajā ir ietverti septiņi vērienīgi mērķi, un katram no tiem ir noteikti precīzāki mērķrādītāji un indikatīvi pasākumi. Uzņēmumiem, kas darbojas gan ES, gan ārpus tās, saistības principā attiecas uz tirdzniecību/darbību ES, tostarp ietekmi, kas saistīta ar to piegādes ķēdēm trešās valstīs (kas saistītas ar šo tirdzniecību/darbību). Uzņēmumi var arī izvirzīt saistības, kas attiecas uz to kopējo tirdzniecības apjomu / darbību visā pasaulē (un saistītajām piegādes

[80] Vienīgie brīvprātīgie standarti, kas saskaņoti ES līmenī, ir mājputnu gaļas tirdzniecības standarti, kuros ir atsauce uz audzēšanas veidiem (Komisijas Regula (EK) Nr. 543/2008 (2008. gada 16. jūnijs) par kārtību, kādā piemērojama Padomes Regula (EK) Nr. 1234/2007 attiecībā uz mājputnu gaļas tirdzniecības standartiem, OV L 157, 17.6.2008., 46. lpp.), un ES bioloģiskās lauksaimniecības noteikumi, kas paredz augstu dzīvnieku labturības standartu ievērošanu.

[81] https://ec.europa.eu/food/system/files/2021-06/aw_platform_plat-conc_awl-subgroup-conclusion.pdf

[82] https://data.europa.eu/doi/10.2874/676603

[83] https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy/sustainable-food-processing/code-conduct_en

ķēdēm), un to dara lielākā daļa starptautisko uzņēmumu. Kodekss stājās spēkā 2021. gada jūlijā, un pašlaik to ir parakstījuši vairāk nekā 100 uzņēmumu.

5. NOSLĒGUMA PIEZĪMES

Mūsdienās valda plaša vienprātība par nepieciešamību pāriet uz ilgtspējīgām un noturīgām pārtikas sistēmām. ES ar tās vērienīgo zaļo kursu un kā pasaules mēroga dalībniecei agropārtikas tirgos ir nozīmīga loma šīs globālās pārejas virzībā. COVID-19 krīze un Krievijas iebrukums Ukrainā ir atklājuši lauksaimniecības un pārtikas sistēmu vājās puses, kas jārisina, paātrinot pāreju uz ilgtspējīgu un noturīgu ES pārtikas sistēmu.

Ambiciozi veselības, vides un citi ilgtspējas standarti un mērķi nav ES pašmērķis. Tie visi veicina likumīgu mērķu sasniegšanu saistībā ar globālām problēmām, tostarp saskaņā ar pieeju "Viena veselība".

Lai risinātu globālas problēmas, ir vajadzīga globāla rīcība. Būdami celmlauži, mēs saskaramies ar zināmiem izaicinājumiem un riskiem. Ziņojumā analizētas trīs galvenās, savstarpēji papildinošas ES rīcības jomas, lai uzlabotu un veicinātu veselības un vides standartus.

ES turpinās centienus **daudzpusējā līmenī**, lai iegūtu atbalstu un ideālā gadījumā panāktu globālu vienprātību par rīcības nepieciešamību un starptautiski saskaņotiem standartiem. Lai gan ES un tās dalībvalstis jau tagad ir ļoti aktīvi iesaistījušās un ieņem vadošo lomu daudzos no šiem forumiem, svarīgs ilgtermiņa mērķis būs intensīvāka darbība, labāka koordinācija un sinerģija, lai paaugstinātu veselības, vides un citus ilgtspējas standartus.

Tirdzniecības nolīgumi un divpusējā sadarbība sniedz iespējas to pašu darīt ar partnervalstīm. ES ar savu vērienīgo tirdzniecības programmu jau ir panākusi progresu šajā jomā. Jau vairāk nekā desmit gadus tirdzniecības nolīgumos ir iekļauta *TSD* nodaļa un noteikumi par sadarbību dzīvnieku labturības un *AMR* jomā. Nolīgumos, par ko šobrīd notiek sarunas, ir paredzēta nodaļa par ilgtspējīgām pārtikas sistēmām, un ES ierosinās to iekļaut visos turpmākajos nolīgumos.

ES turpinās nodrošināt savas ilgtspējas programmas saskaņotību ar paplašināšanās, kaimiņattiecību un attīstības politiku. Tas nozīmē arī ņemt vērā tirdzniecības ietekmi uz trešām valstīm. Papildu pasākumi, tostarp finansējums, tehniskā sadarbība un spēju veidošana, var būt svarīgi, lai palīdzētu tirdzniecības partneriem iesaistīties ilgtspējīgākā praksē, jo īpaši visneaizsargātākajām valstīm un kaimiņattiecību partneriem, kas šajās jomās uzņemas vērienīgas saistības.

Kā redzams iepriekš sniegtajā novērtējumā, ES spēj arī **patstāvīgi** veikt pasākumus, ja tas ir nepieciešams, lai risinātu globālas vides problēmas vai dzīvnieku labturības jautājumus. *PPM* noteikumu piemērošana importētiem produktiem šajās jomās jāveic, pilnībā ievērojot PTO noteikumus un citas starptautiskās saistības. Daži pasākumi, ko ES patstāvīgi veic, lai regulētu importēto produktu globālos vides vai ētiskos aspektus, pat ja tie pilnībā atbilst PTO noteikumiem, PTO dalībvalstīm joprojām var būt pretrunīgi, un tos vienmēr var apstrīdēt saskaņā ar PTO strīdu izšķiršanas sistēmu. Pasākumi, kas atzīti par nelikumīgiem vai protekcionistiskiem un neatbilst ES starptautisko saistību un tiesību līdzsvaram, var radīt ES pretpasākumu risku.

Visu šo iemeslu dēļ regulatīvie priekšlikumi ir jāizvērtē katrā gadījumā atsevišķi, lai noteiktu, vai tie ir saderīgi ar PTO. Lai gan ir iespējams īstenot politiku, kas paredz ar PTO saderīgu veselības un vides (tostarp dzīvnieku labturības) prasību piemērošanu importētajiem produktiem attiecībā uz procesu un ražošanas metodēm, katrs gadījums ir rūpīgi jāanalizē atsevišķi, ņemot vērā tā būtību.

Papildus jautājumam par saderību ar PTO, katrā atsevišķā gadījumā, analizējot iespējamos pasākumus, jāņem vērā arī kontroles mehānismu realizējamība no tehniskā un ekonomiskā viedokļa. Tā kā tiek regulētas ražošanas vai pārstrādes metodes trešā valstī, ir jāizvērtē atbilstošu kontroles mehānismu un to piemērošanas nodrošināšanas realizējamība un proporcionalitāte, ņemot vērā izmaksas un ieguvumus. Šis aspekts ir jāuzsver vairāk.

Nobeigumā var secināt, ka ir iespējams paplašināt ES ražošanas standartu piemērošanu importētajiem produktiem, ja vien tas tiek darīts, pilnībā ievērojot attiecīgos PTO noteikumus. Šajā ziņojumā ne tikai novērtēta realizējamība no juridiskā un tehniskā viedokļa un izskaidroti piemērojamie ierobežojumi, bet arī norādīts plašs jomu klāsts, kurās ES jau ir likumīgi paplašinājusi savus iekšzemes ražošanas standartus, izmantojot daudzpusējus, divpusējus vai autonomus instrumentus, attiecinot tos arī uz importētiem produktiem. Ziņojumā norādīts, ka pirms ražošanas standartu piemērošanas importam vienmēr ir būtiski veikt individuālu novērtējumu.

Komisija uzskata, ka tā ir izpildījusi Padomes un Parlamenta tai piešķirtās tehniskās pilnvaras, kas atgādinātas šā ziņojuma ievaddaļā. Komisija aicina Padomi un Eiropas Parlamentu rūpīgi apsvērt šajā ziņojumā izklāstītos konstatējumus un norādījumus un ņemt tos vērā turpmākajās apspriedēs.